

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ ім. С. Кузнеця

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ БАНКРУТСТВА

Анотація. Досліджено і наведено основні тенденції та підходи, щодо розкриття та визначення поняття банкрутства. Надано порівняльну характеристику поняття "банкрутства" наведену різними авторами.

Аннотация. Исследованы и приведены основные тенденции и подходы к раскрытию и определению понятия банкротства. Представлена сравнительная характеристика понятия банкротства, приведенная разными авторами.

Annotation. The main trends and approaches to the disclosure and definition of the concept "bankruptcy" are studied. The comparative characteristics of the term "bankruptcy" given by different authors is presented.

Ключові слова: банкрутство, недостатність активів, платоспроможність, борги, зобов'язання.

У зв'язку з загостренням фінансової кризи, яка спостерігається в нашій країні протягом останніх років проблема банкрутства в Україні актуальна як ніколи. Тому виникає потреба детального вивчення та аналізу сутності такого явища, як банкрутство.

На сьогоднішній день у науковій літературі існує досить багато різноманітних поглядів щодо визначення сутності поняття банкрутства. Різнomanітні трактування терміна банкрутство подають у своїх працях такі вчені, як Андрущак Є. М., Бланк І. О., Лігоненко Л. О., Лосева М. С., Ляшенко Г. М., Терещенко О. О., Шеремет А. Д. та ін.

Проте немає єдиного підходу до визначення даного поняття, різні науковці розглядають дані поняття з різних сторін. Тому важливо систематизувати та проаналізувати сучасні трактування банкрутства різними науковцями [1].

У процесі функціонування підприємства збільшення часу негативного впливу кризового явища або збільшення їх кількості призводить до переходу підприємства у стадію кризової ситуації.

З погляду на різноманітність процесів, що протікають на стадії кризового стану, а також активно трансформуються у часі та просторі доцільно виділити в даній стадії кризового процесу такі етапи, як: технічна неплатоспроможність, повна неплатоспроможність та банкрутство. Останній етап буде розглянутий детально.

Через недосконале законодавство, відсутність належного теоретико-методичного забезпечення заходів оздоровлення, дефіцит кваліфікованого фінансового менеджменту та інших суб'єктивних та об'єктивних причин багато з потенційно життєздатних підприємств стають банкрутами. Така ситуація підтверджується статистичними даними, зафіксованими протягом останніх років. Так, за даними Департаменту з питань банкрутства при Міністерстві економіки України станом на 01.01.2011 р. у процедурах банкрутства перебувало 14 683 підприємства, що на 27 % більше порівняно з аналогічним періодом минулого року, у тому числі: 444 державних підприємств та 150 підприємств, у статутному фонд яких частка державної власності перевищує 25 %. Разом з тим, у 2012 р. було порушено провадження у справах про банкрутство відносно 9 193 підприємств, що на 18,9 % менше порівняно з аналогічним періодом минулого року, у тому числі: державні підприємства – 85 підприємств (на 43,7 % менше порівняно з аналогічним періодом минулого року); підприємств, у статутному фонд яких частка державної власності перевищує 25 % – 23 підприємства (на 56,6 % менше порівняно з аналогічним періодом минулого року) зображені на рисунку [2].

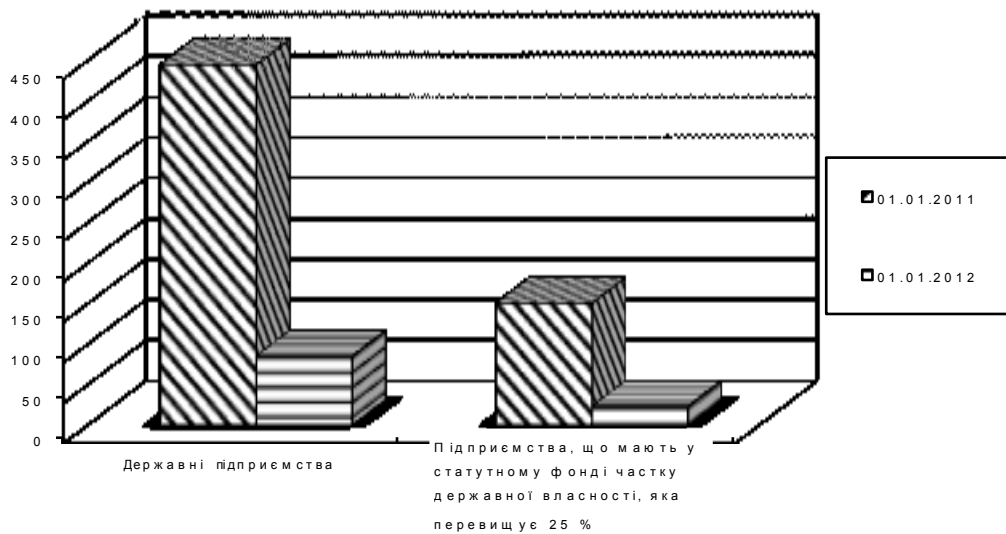

Рис. Динаміка процедури банкрутства в Україні за 2011 – 2012 рр.

Такі дані вказують на те, що чисельність підприємств, які перебувають у процедурах банкрутства з кожним роком зростає. Тобто спостерігається негативна тенденція щодо фінансового стану підприємств України, тому проблема банкрутства потребує негайного вирішення.

Визначення поняття банкрутства важливе не лише з теоретичної, а й з практичної точки зору, оскільки з'ясування сутності цієї категорії необхідне для коректного застосування законодавства у процесі визнання суб'єкта господарювання банкрутом [3]. Тому, перш за все, необхідно дослідити, як трактує дане поняття вітчизняне законодавство, та які сторони процедури банкрутства воно регулює.

З економічної точки зору банкрутство є неспроможністю продовження суб'єктом своєї підприємницької діяльності внаслідок її економічної нерентабельності. Суб'єкт підприємництва має стільки боргів перед кредиторами і зобов'язань перед бюджетом, що коли їх вимоги будуть пред'явлені у визначені для цього строки, то майна суб'єкта – активів у ліквідній формі – не вистачить для їх задоволення.

Юридичний аспект банкрутства полягає, насамперед, у тому, що у суб'єкта є кредитори, тобто особи, що мають документовані майнові вимоги до нього як до боржника [4]. Це майнові правовідносини банкрутства, здійснення яких у встановленому законом порядку може призвести до ліквідації суб'єкта підприємництва.

Далі наведені різні трактування поняття банкрутства (таблиця).

Таблиця

Підходи до визначення поняття "банкрутство"

Автори	Визначення
Терещенко О. О. [4]	банкрутство – це пов'язана з недостатністю активів у ліквідній формі неспроможність юридичної особи задовольнити в установлений для цього строк заявлені до неї з боку кредиторів вимоги і виконати зобов'язання перед бюджетом
Третяк О. Ю. [5]	банкрутство – це пов'язана з недостатністю активів у ліквідній формі нездатність юридичної особи – суб'єкта підприємницької діяльності задовольнити вимоги своїх кредиторів у встановлений для цього строк
Андрушак Є. М. [6]	банкрутство – це визнане судовими органами незадовільне господарське становище фізичної чи юридичної особи, ознакою якого є припинення розрахунків за зобов'язаннями через нестачу активів у ліквідній формі
Бланк І. О. [7]	банкрутство – встановлена в судовому порядку фінансова неспроможність підприємства, тобто нездатність підприємства задовольнити в установлені строки пред'явлені до нього з боку кредиторів вимоги, та виконати зобов'язання перед бюджетом
Шеремет А. Д., Сайфулін Р. С. [8]	банкрутство підприємства – неспроможність підприємства фінансувати поточну операційну діяльність і погасити термінові зобов'язання
Голощачов Н. А. [9]	банкрутство підприємства – неспроможність боржника платити за своїми зобов'язаннями, повернути борги у зв'язку із відсутністю у нього грошей для сплати
Пластун О. Л. [10]	банкрутство підприємства – це підсумковий результат глибокої фінансової кризи, що унеможливує нормальну діяльність підприємства та робить його неплатоспроможним
Ляшенко Г. О. [11]	банкрутство в умовах ринкової економіки – наслідок незадовільного управління підприємством, нехтування впливу різноманітних факторів мікросередовища і макросередовища, а тому його правомірно розглядати як плату за економічну свободу у виборі напрямку господарської діяльності, ринків збуту, у ціноутворенні, найманні робочої сили
Лосева М. С., Ревтюк Є. А., Петренко В. П. [12]	банкрутство – це плата за свободу вибору системою менеджменту підприємства стратегії і тактики його поведінки на ринку, розплата за управлінські помилки у стратегічному плануванні, хибні цілі і прийняті для їх досягнення рішення, наслідком чого повинно бути невідворотне включення механізму фінансового банкрутства – розорення боржника кредиторами

Берест М. М., Тимошенко А. П. [13]	банкрутство – це визнана судом неспроможність господарюючого суб'єкта виконувати свої зобов'язання та продовжувати підприємницьку діяльність унаслідок її економічної неефективності, що є негативним наслідком кризи, призводить до порушення фінансових відносин і ставить під загрозу подальше існування підприємства
Герасимова В. Я. [14]	банкрутство – це юридичний факт (оскільки лише арбітражний суд може визнати факт банкрутства), наслідком якого є ліквідація (повна або часткова) боржника

У досліджених визначеннях виділяють основний їх недолік – обмежений характер, адже автори, в основному, розглядають банкрутство лише з одного конкретного боку, тому, врахувавши всі досліджені трактування поняття банкрутства, подається власне визначення, яке буде відображати як юридичний, так і економічний зміст категорії "банкрутства". При цьому необхідно врахувати всі ключові моменти даного поняття: від його першопричини до результативних ознак, з точки зору неплатоспроможності, фінансової кризи та управління. Останнім етапом розвитку кризового процесу й завершальним у кризовому стані є банкрутство суб'єкта господарювання.

Таким чином, банкрутство – це юридичний факт визнання боржника арбітражним судом банкрутом через його неспроможність платити за своїми зобов'язаннями як підсумковий результат глибокої фінансової кризи, що була спричинена незадовільним управлінням в довгостроковому та короткостроковому періодах.

Розуміння поняття банкрутства надає можливість для виживання вітчизняних товаровиробників у таких умовах є розроблення та впровадження ефективного механізму антикризового управління, важливе місце у якому займає діагностика поточного стану справ. В умовах нестабільного зовнішнього середовища перед підприємством постає завдання проведення постійного моніторингу діяльності, виявлення та оцінки можливих напрямів розвитку.

Наук. керівн. Петряєва З. Ф.

Література: 1. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій: монографія / Л. О. Лігоненко. – К.: Київ. нац. торг.-екоп. ун-т, 2011. – 580 с. 2. Державний департамент з питань банкрутства [Електроний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bankruptcyukraine.com/index.php?option=com_content&task=view&id=907&Itemid=159. 3. Большой экономический словарь / под ред. А. Н. Азриляна. – 5-е изд. доп. и перераб. – М.: Институт новой экономики, 2002. – 1280 с. 4. Терещенко О. О. Фінансова санація та банкрутство підприємств: навч. посібн. / О. О. Терещенко. – К.: КНЕУ, 2010. – 412 с. 5. Третяк О. Ю. Про проблему банкрутства підприємств / О. Третяк // Економіка України. – 2010. – № 2. – С. 150. 6. Андрушак С. М. Удосконалення інституту банкрутства / С. М. Андрушак // Фінанси України. – 2011. – № 9. – С. 137. 7. Бланк І. О. Управління фінансами підприємства: підручник / І. О. Бланк, Г. В. Ситник. – К.: Київ. нац. торг.-екоп. ун-т, 2010. – 780 с. 8. Шеремет А. Д. Фінансы предприятий: учебник / А. Д. Шеремет, Р. С. Сайфулин. – М.: ИНФРА-М, – 2009. – 343 с. 9. Голощапов Н. А. Словарь-справочник аудитора / Н. А. Голощапов. – М.: Экзамен, 2009. – 384 с. 10. Пластун О. Л. Визначення сутності поняття "банкрутство" в сучасній науковій літературі / О. Л. Пластун // Вісник ЖДТУ. – 2011. – № 2. – С. 261. 11. Ляшенко Г. О. Банкрутство в системі державного регулювання / Г. О. Ляшенко // Науковий вісник. – 2011. – № 1. – С. 308. 12. Лосева М. С. Процедура банкрутства – ефективний важіль примусового удосконалення систем управління суб'єктами господарювання / М. С. Лосева, С. А. Ревтюк, В. П. Петренко // Регіональні перспективи (Полтава). – 2009. – № 2. – С. 291. 13. Берест М. М. Критичний аналіз змісту економічної категорії "банкрутство" / М. М. Берест, А. П. Тимошенко // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2010. – № 29. – С. 172. 14. Герасимова В. Я. Учетно-аналитическое обеспечение диагностики предприятия в условиях несостоятельности (банкротства): автореф. дис. к.э.н.: спец. 08.00.12. / В. Я. Герасимова. – Ростов н/Д: Рост. гос. экон. ун-т "РИНХ", 2011. – 27 с.